

Policy brief

Hva har skatt med likestilling å gjøre?

Hva har skatt med likestilling å gjøre?

Spørsmålet om sammenhengen mellom skattepolitikk og likestilling mellom kjønnene har fått økt oppmerksomhet internasjonalt de siste tiårene. Institusjoner som FN, OECD og Verdensbanken har alle påpekt hvordan skattesystemer er med på å påvirke sosioøkonomiske ulikheter mellom kvinner og menn. I Norge er det imidlertid fortsatt lite forskning på sammenhenger mellom skattesystemet og likestilling. Dette til tross for at det i Norge er bred oppslutning om kjønnslikestilling, og at skatte- og avgiftspolitikken er et av de mest sentrale politiske spørsmålene. Temaer som formuesskatt, selskapsskatt, exit-skatt og «lakse-skatt» utløser store offentlige debatter.

Skattesystemet påvirker mennesker i ulike livsfaser, og berører alt fra arbeids- og kapitalinntekter til forbruk og sparing. Kjønnforskjeller i lønn, formue og forbruksvaner kan derfor ha betydning for hvordan skattesystemet slår ut for menn og kvinner.

Internasjonal forskning viser at skatteregler og -praksiser både kan fremme og hindre økonomisk likestilling mellom kjønn. Selv om det er stor variasjon i inntektsnivået blant kvinner og menn, er den samlede forskjellen tydelig: Kvinner har oftere lave inntekter, mens menn dominerer i de høyeste inntektsgruppene.

Dette notatet belyser hvordan det norske skattesystemet kan påvirke kvinner og menn ulikt. Med utgangspunkt i rapporten «[Taxation and Gender Equality: The Case of Norway](#)», utgitt av Kilden kjønnforskning.no i 2025, oppsummerer vi i dette notatet hvordan kjønnsperspektiver er relevante for beskatning av arbeid og kapital, merverdiavgift (moms) og særavgifter, samt skattefradrag og -fritak. Vi tar også for oss skatteforvaltning, skatteunndragelse og skatteplanlegging i et kjønnsperspektiv.

Til slutt reiser vi spørsmål til videre diskusjon og forskning om hvordan skattesystemet kan brukes som et verktøy for å fremme likestilling.

Hvorfor skatt er viktig for likestilling

Norge har siden 1895 hatt et *progressivt skattesystem*, der skattesatsene øker med inntektsnivået. Systemet er utformet for å redusere økonomiske forskjeller. I praksis innebærer dette omfordeling fra høy- til lavinntektsgrupper, hvor kvinner er overrepresentert. Skattereglene er kjønnsnøytrale, men skattesystemet kan likevel inneholde elementer som *utilsiktet* motvirker likestilling.

Et vesentlig spørsmål er om, og eventuelt på hvilke måter, likestillingsmotiver har bidratt til utformingen av norsk skattepolitikk. Ifølge en undersøkelse av OECD fra 2022, mangler Norge en systematisk integrering av kjønnsperspektiver i utformingen av skattepolitikken. I diskusjoner om skatt finner vi få eksempler på at likestillingsargumenter har vært framtrødende. Unntakene er diskusjoner om sambeskatning av ektefeller (se faktaboks om skatteklasser 2) og tilløp til diskusjoner om moms på menstruasjonsprodukter. Samtidig ser andre kjønnsperspektiver ut til å ha havnet i en blindsoner. Internasjonale studier viser at:

1. Progressiv beskatning reduserer økonomisk ulikhet mellom kjønn, mens fradragssystemer som favoriserer høyinntektsgrupper kan forsterke eksisterende inntektsforskjeller mellom kvinner og menn.
2. Regressiv beskatning, som flat skatt, moms og særavgifter, gir økt skattebyrde for dem med lav inntekt og formue, der kvinner er i flertall.

«Skatteklasser 2»: Et sjeldent eksempel på likestillingsperspektiv i skattepolitikken

Sambeskatning av ektefeller er et sjeldent eksempel på at likestillingsperspektivet har vært tydelig uttalt i diskusjoner om norsk skattepolitikk. Ordningen, som var obligatorisk for alle ektepar fram til 1959, innebar at mann og kone ble lignet sammen. På den måten ble det mindre lønnsomt for den som tjente minst, som oftest kona, å ha lønnet arbeid. Etter andre verdenskrig mobiliserte Norsk kvinnesaksforening mot «samskatten» fordi de mente den svekket kvinners økonomiske uavhengighet og forsterket tradisjonelle kjønnsroller.

Kritikken av «samskatten» førte til reformer som gradvis innførte individuell skattlegging av ektefeller. I 2018 ble skatteklasser 2, som ga fradrag

for ektefeller der en av dem hadde lav eller ingen inntekt, fjernet. Begrunnelsen var blant annet å fremme likestilling og øke kvinners arbeidsdeltakelse, særlig blant kvinner med innvandrerbakgrunn.

Fjerningen av skatteklasser 2 illustrerer hvordan norsk forståelse av likestilling er sterkt knyttet til «arbeidslinja», altså prinsippet om at alle som kan jobbe skal forsørge seg selv gjennom lønnet arbeid. Hvorvidt denne endringen har bidratt til høyere yrkesdeltakelse blant kvinner med innvandrerbakgrunn eller snarere ført til svekket familieøkonomi, gjenstår å undersøke. Det er verdt å merke seg at det fortsatt er felles ektefelleligning av formueskatten.

Oslos ordfører fra Arbeiderpartiet, Brynjulf Bull, sammen med sin kone Ruth (født Øgrim) og sønnen Bernt, i 1950. Fram til 1959 var det obligatorisk for ektepar å bli skattlagt sammen. Arbeiderpartiet så på sambeskatning som et virkemiddel for økonomisk omfordeling fra toinntektsfamilier til eininntektsfamilier med mange barn. Norsk kvinnesaksforening kritiserte ordningen for å være kvinnediskriminerende fordi den svekket gifte kvinners økonomiske uavhengighet. Foto: Arbeiderbladet / Arbeiderbevegelsens arkiv

Norske skatteregler påvirker menn og kvinner ulikt

Med utgangspunkt i internasjonal forskning på skatt og likestilling og undersøkelser gjort av Kilden, kan følgende beskatninger trekkes fram som relevante i et kjønnslikestillingsperspektiv:

- **Arbeidsinntektsbeskatning:**

På gruppenivå tjener kvinner mindre enn menn og betaler derfor mindre skatt. Samtidig har skattesatsene for de høyeste inntektene blitt redusert de siste tiårene, og altså blitt mindre progressive. Det har flyttet en større del av skattebyrden til lavere inntektsgrupper, der kvinner er overrepresentert.

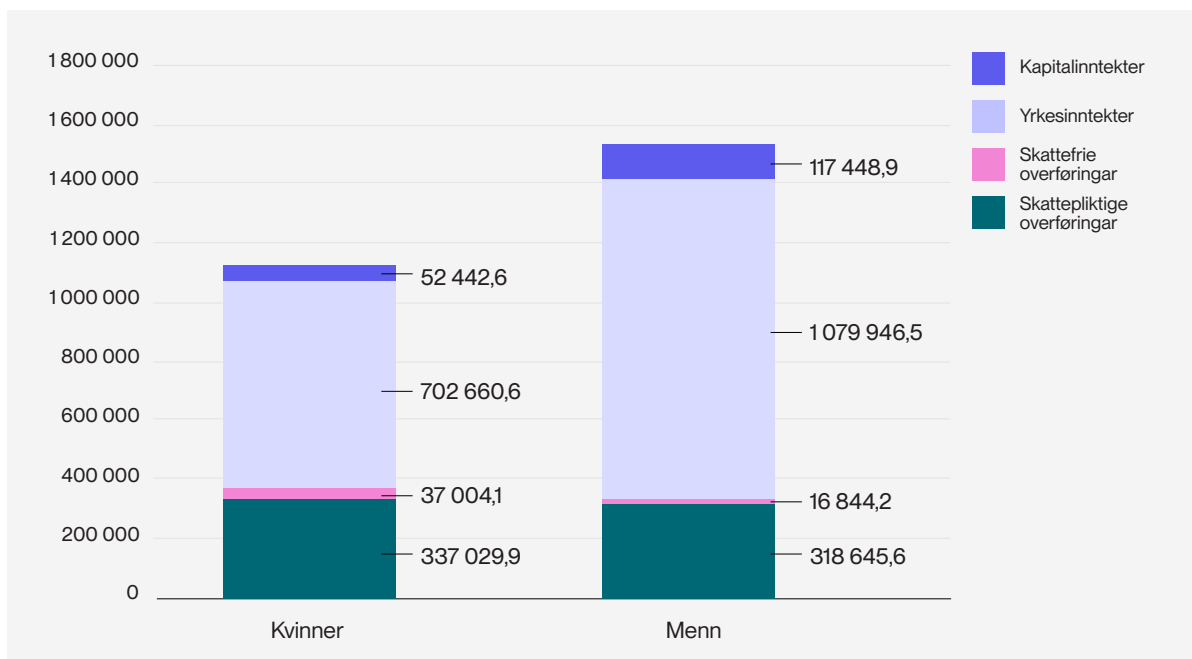
- **Kapital- og selskapsskatt:**

Menn er overrepresentert blant eiere av aksjer, eiendom og verdipapirer. Lavere beskatning av kapital enn av arbeidsinntekt bidrar til å opprettholde formuesgapet mellom kjønnene.

- **Beskatning av forbruksvarer og tjenester:**

Kvinner, som ofte har lavere lønn og bruker en større andel av pengene sine på forbruksvarer som mat, kan påvirkes hardere av moms.

Fordeling av inntekter etter kjønn, 20-66 år. Millioner NOK. 2023.

Gjennomsnittlig inntekt fra ulike hovedinntektskilder, fordelt på kjønn, for personer i alderen 20-66 år i 2018. Menn tjente mer på arbeid og kapitalinntekter enn kvinner, og kvinner mottok mer offentlige overføringer enn menn. Kilde: Statistisk sentralbyrå

Ordninger for skattefradrag og -fritak, skatteforvaltning og skatteunndragelse kan ha betydning for likestilling:

- **Skattefradrag og -fritak:**

Skattefradrag og skattefritak gir personlige skattefordeler, også til lavinntektsgrupper. Men de kan også ha utilsiktede likestillings-effekter ved at de reduserer statens inntekter som kunne vært brukt til likestillingsfremmende tiltak. Skattefradrag har også en kjønnsdimensjon. For eksempel kan rentefradrag og pendlerfradrag favorisere menn, som i gjennomsnitt har høyere gjeld og lengre arbeidsreiser. Samtidig utelukkes lavinntektsgrupper, hvor kvinner er overrepresentert, fra mange skattefordeler, fordi de ikke har skattepliktig inntekt.

- **Skatteforvaltning:**

Skatteforvaltningen er sentral for å sikre rettferdige skatteregler. Forskning viser at en overvekt av dem som mangler informasjon om skattefordeler eller har lav digital kompetanse, er eldre kvinner og folk med innvandrerbakgrunn. Skatteetaten har digitalisert en rekke tjenester, inkludert innlevering av skattemeldingen, men det gjenstår utfordringer med digital ekskludering.

- **Skatteunndragelse og underrapportering:**

Skatteunndragelse undergraver progressiv beskatning og likestilling. Norske undersøkelser viser at menn er overrepresentert blant dem som kjøper svart arbeid, mens kvinnelige selvstendig næringsdrivende i Norge er overrepresentert i underrapportering av inntekt.

Eldre kvinner er overrepresentert i lavinntektsgrupper og blant dem med lav digital kompetanse. Til tross for lav inntekt, opplever mange enker økt formuesskatt fordi bunnfradraget halveres når ektefellen dør. Foto: iStock

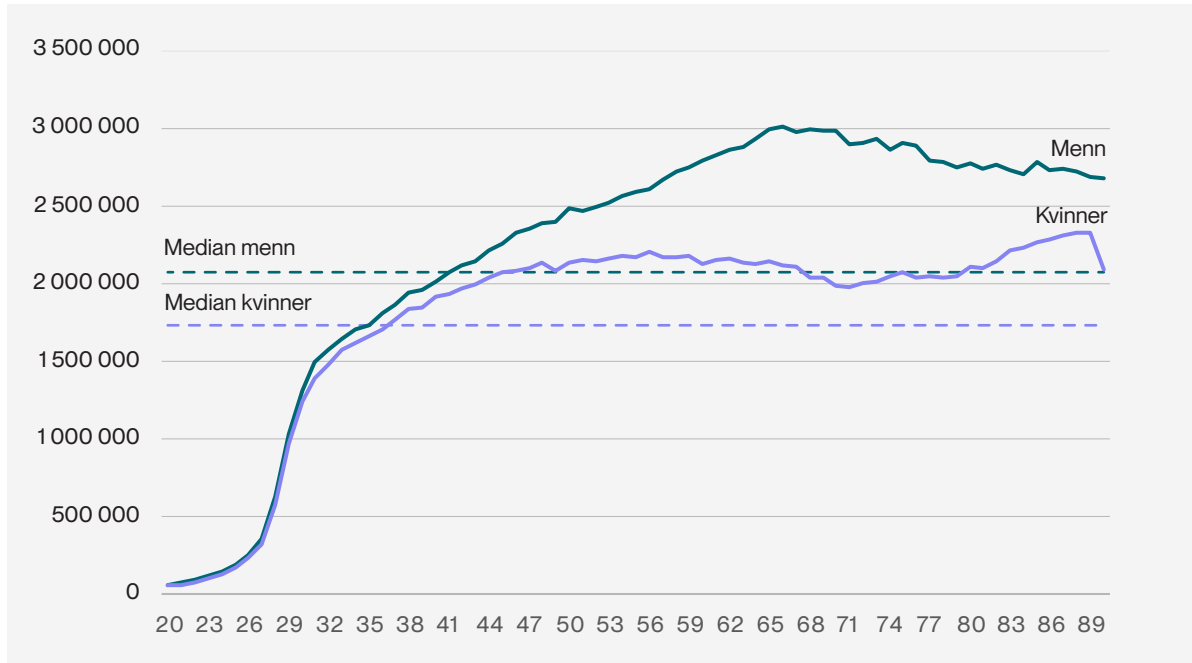
Norge har flere skatteordninger med potensial til å fremme likestilling:

- Som et av få OECD-land har Norge beholdt formuesskatten, en årlig skatt på nettoformuen til privatpersoner og selskaper, utformet for å bidra til å omfordele økonomiske ressurser. Inntektene fra disse skattene brukes blant annet til å finansiere offentlige arbeidsplasser innen helse og utdanning, samt andre velferdstiltak som styrker kvinners økonomiske stilling og fremmer likestilling.
- I tillegg har Norge grunnrenteskatt, en særskatt på ekstraordinær avkastning fra utnyttelse av naturressurser som petroleum, vannkraft, havbruk og vindkraft på land.

Oppdrettsanlegg på Vestlandet. Norge er verdens største produsent av oppdrettslaks med en produksjon på over 1,6 millioner tonn i 2023. Eksporten av laks utgjør rundt 2 prosent av Norges BNP. I 2024 ble det innført grunnrenteskatt på havbruk – ikke uten protester fra oppdrettsnæringen. Regjeringens begrunnelse for «lakseskatten» var å sikre at fellesskapet får en andel av den ekstraordinære avkastningen som skapes ved utnyttelse av felleseide naturressurser. Foto: iStock

Fordeling av median bruttoformue for kvinner og menn i ulike aldersgrupper. 2019.

Fordelingen av bruttoformue blant menn og kvinner i ulike aldersgrupper i 2019. Kjønnsforskjellene i formue er marginale fram til tidlig i 30-årene – den typiske alderen for familieetablering. Deretter øker formuesgapet, helt til det igjen utjevnes i høy alder, ettersom kvinner, som i gjennomsnitt lever lenger enn menn, arver verdier når deres ektefeller går bort.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Lugano i Sveits er blitt et populært bosted for velstående nordmenn som flytter fra Norge for å unngå skatt. For å hindre bortfall av skatteinntekter på kapitalformuer opptjent i Norge, er det innført en utflyttingsskatt til personer som flytter til utlandet. Skatten omfatter urealiserte gevinster på aksjer og andre verdipapirer. «Exit-skatten» rammer primært personer med høy formue, hvorav de fleste er menn. Foto: iStock

Videre forskning

Til tross for at det norske skattesystemet bidrar til omfordeling fra menn til kvinner, reiser mangelen på et integrert likestillingsperspektiv i skattepolitikken spørsmål til videre forskning:

- Kan Norges omdømme som likestillingsnasjon gjøre det vanskeligere å få øye på hvordan skattesystemets innretning kan ha utilsiktede konsekvenser som opprettholder eller forsterker ulikestilling?
- Bør Norge, i likhet med flere OECD-land, innføre såkalt kjønnsbudsjettering (*gender budgeting*) for å identifisere og redusere skjevheter i skattepolitikken?
- Hva er likestillingseffektene av fjerningen av skattekasse 2, som fram til 2019 reduserte den totale skattebyrden for familier hvor en av ektefellene tjente lite eller ingenting? Har fjerningen av skattekasse 2 ført til at flere kvinner, og da særlig kvinner med i innvandrerbakgrunn, har kommet i lønnet arbeid, eller har det snarere ført til at lavinntektsfamilier har fått dårligere råd?
- I hvilken grad og på hvilke måter har merverdiavgift (moms), som forbrukere betaler på de fleste varer og tjenester, betydning for økonomisk likestilling mellom kvinner og menn?
- Hvilken rolle kan og bør Skatteetaten spille for å identifisere og eventuelt håndtere kjønns-skjevheter i skattesystemet?
- Hvordan påvirker kjønn holdninger til å betale skatt og til å unndra skatt?

Vi trenger også mer historisk kunnskap om forholdet mellom skattepolitikk og likestillingspolitikk. Relevante spørsmål kan være:

- I hvilken grad har skattereformer blitt påvirket av likestillingsidealer? Har skattesystemet blitt brukt bevisst som verktøy for å fremme likestilling, eller snarere fulgt den bredere samfunnsutviklingen?

I tillegg trenger vi flere empiriske studier av hvordan spesifikke skatteregler og praksiser påvirker likestilling. For eksempel:

Analyser av slike spørsmål kan med fordel undersøke hvordan kjønn spiller sammen med andre faktorer som for eksempel økonomiske ressurser, yrke, sivilstatus, alder, etnisitet og geografisk plassering.

Dette notatet presenterer hovedfunnene fra rapporten «[Taxation and Gender Equality: The Case of Norway](#)», som Kilden kjønnsforskning.no har utarbeidet på oppdrag av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) i 2025. Rapporten med referanser kan leses på [kjønnsforskning.no](#).

Kilden kjønnsforskning.no er et nasjonalt kunnskapssenter for kjønnsbalanse og kjønnsperspektiver i forskning. Kilden er en faglig uavhengig avdeling i Norges forskningsråd og formidler og sammenstiller forskning om kjønn og likestilling på tvers av fagområder.

PUBLISERT AV: Kilden kjønnsforskning.no
Ansvarlig redaktør: Kristin Engh Førde
Forfattere: Simon Gramvik, Trine Rogg Korsvik
Tittel: Hva har skatt med likestilling å gjøre?

© Kilden kjønnsforskning.no, 2025
ISBN: 978-82-12-04197-4 (PDF)

Layout: BOLDT Partners

Notatet er finansiert av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir)

For henvendelser, kontakt:
Kilden kjønnsforskning.no
Postboks 564
1327 Lysaker
post@kilden.forskningsradet.no